

7. Дем'янова Л.І. Proverbi e modi di dire: Breve dizionario ucraino-italiano, italiano-ucraino. Прислів'я та приказки: Короткий українсько-італійський, італійсько-український словник. Одеса : ОДУ, 2001. 33 с.
8. Дем'янова Л.І. Siglee abbreviazioni: brevedizionario italiano-ucraino. Скорочення і аббревіатури: короткий італійсько-український словник. Odessa : Università Nazionale di Odessa, 1999. 38 p.
9. Кухар О., Медина О., Воронка А. Італійсько-український словник. Українсько-італійський словник / ред. В. Бусел. Ірпінь : Перун, 2013. 1136 с.
10. Магушинець І.І., Лазер Т.В. Українсько-італійський словник лінгвістичної термінології. *Ukrainian-Italian Linguistic Glossary*. URL: https://www.academia.edu/35849850/Ukrainian-Italian_Linguistic_Glossary.
11. Словник італійсько-український і українсько-італійський / ред. В.Т. Бусло. Київ – Ірпінь : Перун, 1998.
12. Таланов О. Італійсько-український, українсько-італійський словник. Київ : Арій, 2012. 544 ст.
13. Ясь О.В. Онацький Євген Дометійович. *Енциклопедія історії України* / редкол.: В.А. Смолій та ін. НАН України ; Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2010. Т. 7. 728 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Onatskyj_Y.

Л.И. Морошану, И.В. Никитина. Первый «Украинско-итальянский словарь» Е.Д. Онацкого. – Статья.

Аннотация. Статья посвящена описанию первого украинско-итальянского словаря, созданного выдающимся ученым, деятелем украинской культуры Евгением Онацким (1941 г.). Наводится краткое описание украинско-итальянской двуязычной лексикографии на протяжении более полувека.

Ключевые слова: украинско-итальянский словарь, Евгений Онацкий.

L. Moroshan, I. Nikitina. The first “Ukrainian-Italian dictionary” E.D. Onatsky. – Article.

Summary. The article is devoted to the description of the first Ukrainian-Italian dictionary, created by an outstanding scientist, a Ukrainian cultural figure Eugene Onatsky (1941). A brief description of the Ukrainian-Italian bilingual lexicography over half a century is given.

Key words: Ukrainian-Italian dictionary, Yevgen Onatsky.

УДК 378.14

А.М. Найда

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладу,

Дніпровський державний технічний університет,
м. Кам'янське, Дніпропетровська область, Україна

ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТА-ПЕРЕКЛАДАЧА

Анотація. У статті розглядається концепція інтегрального підходу до вивчення особливостей і ролі художнього перекладу як акту міжкультурної комунікації.

Ключові слова: переклад, фахова компетентність, інтерактивне навчання.

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки пріоритетним напрямом підготовки перекладачів із російської мови українською є формування їх фахової компетентності, що передбачає не дослівну передачу сенсу твору, а вміння передавати атмосферу, стиль, манеру написання автора, багатство його мови й естетики. Серед вагомих досліджень у цій царині, спрямованих на вивчення загальних і часткових закономірностей мовленнєво-мисленнєвих операцій перекладача, називають праці таких відомих науковців, як Г. Крінгс, Г. Геніг, Ю. Сорокін. Зокрема, Г. Крінгс метою перекладача вважає побудову «градуйованої» моделі процесу перекладу [1, с. 394], акцентуючи увагу на таких положеннях:

Ментальні процеси, що відбуваються в голові перекладача, є стрижневим компонентом перекладацької діяльності, належачи до сфери перекладознавства.

Предметом вивчення є всі когнітивні процеси, спрямовані на появу кінцевого продукту перекладу, від перших досліджень до останніх коректур.

Таке дослідження перекладацького процесу має емпірично-індуктивний характер.

У перекладознавстві таке широке розуміння перекладу виражене як концепція інтегрального підходу до підготовки перекладачів. Саме тому формування компетентності майбутніх перекладачів вважаємо доцільним починати зі створення на кафедрі методологічних об'єднань, які б дали змогу студентам, починаючи з молодших курсів, долучатися до наукового життя викладачів і студентів кафедри перекладу для ознайомлення з теоретичними основами, питаннями методики, технології й організації науково-дослідницької діяльності, тобто формування теоретичного і практичного підґрунтя для ефективного проведення наукових досліджень студентами як у процесі навчання у виші, так і на практиці. Відвідування подібних заходів сприятиме процесу самовдосконалення студентів на основі природної конкуренції між особистостями дослідників, а також за рахунок вільного обігу інформації про отримані наукові досягнення, процес розповсюдження якої відбувається на загальних зборах у вигляді обговорення результатів досліджень, адже найбільш вдалі ідеї з'являються не лише у лабораторіях, а й на конференціях, бесідах, засіданнях та в інших видах «живого» спілкування.

Також слід звернути увагу на нові технології навчання, зокрема інтерактивне навчання як спеціальну форму організації пізнавальної діяльності. Сутність інтерактивного викладання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх його учасників, кожен із яких робить у цей процес особливий індивідуальний внесок. Відбувається обмін знаннями й ідеями, адже переклад належить до сфери генетичних контактів, оскільки підтримує зв'язки вітчизняної літератури з іншими літературами. Під поетичною моделлю тексту розуміють його поетичне значення, що не дорівнює значенню підрядника, бо до поетичної моделі входить не лише безпосередній зміст вірша, який до певної міри піддається прозовому переповіданню, а й модель структури вірша. Дослідники висувають вимогу обов'язкового збереження поетичної моделі (або поетичного сенсу) вірша. Внутрішню матрицю поетичного твору складають компоненти, не видимі ззовні, а саме зміст окремої строфи, яким визначаються кількість рядків і рима, авторський набір різних стилістичних засобів – тропів, структурні особливості строфи, звукова структура поетичних рядків (вірш може бути з мелодійним звучанням, може бути зі співзвучністю приголосних звуків чи з неточним римуванням, неповною римою), прагматичний підтекст, іншими словами – намір автора викликати у читача ті самі почуття, реакцію на зображену в творі подію, що і в оригіналі, авторські образи твору, на основі яких будуються головна сюжетна лінія і розвиток теми. У поетичному творі всі елементи – фонетичні, лексичні, синтаксичні, метричні – тісно взаємопов'язані та перебувають у певних відношеннях одне з одним. Головна особливість, яка відрізняє віршовану мову від прози, – це чітка ритмічність малюнка, що легко сприймається. Перекладач віршів має справу із завданням особливої складності: він пов'язаний розміром, римою, кількістю складів і строф, тобто повинен створити своєю мовою твір, який носії цієї мови сприйняли б як поетичний. Розуміння загальних і часткових закономірностей мовленнево-мисленневих операцій дозволяє зрозуміти, що мистецтво поетичного перекладу перебуває під владою двох суперечливих тенденцій: з одного боку, перекладні вірші повинні справляти на читача безпосереднє емоційне враження, а з іншого – мають вносити в літературу щось нове, збагачувати читачів невідомими доти поетичними образами, ритмами, строфами. У першому випадку вони покликані пристосувати чуже мистецтво до сприйняття вітчизняного читача, у другому – розкрити перед читачем різноманітність мистецтва, показати йому красу відмінних національних форм, історичних нашарувань, індивідуальних творчих систем. Аналізування вже відомих перекладів допомагає краще зрозуміти лабораторію перекладача.

Як приклад пропонуємо розглянути діяльність випускниці нашої кафедри Марії Слободяник, яка пише вірші, перекладає, бере участь і перемагає у поетичних конкурсах, видає збірки своїх поезій, аналізує переклади відомих авторів. Протягом навчання студентка постійно працювала над перекладами, писала курсові роботи, присвячені перекладам поетичних творів, виступала на методологічних об'єднаннях, конференціях, організувала презентації своїх збірок і творів сучасних українських поетів і письменників, а тому й обрала тему дипломної роботи «Переклади віршів М. Цветаєвої».

Українською вірші М. Цветаєвої перекладали Василь Стус і Марта Тарнавська. Студентка розглянула переклад Мартою Тарнавською вірша М. Цветаєвої «Моим стихам, написанным так рано...»:

*Ворвавшись, как маленькие черти,
В святилище, где сон и фимиам,
Моим стихам о юности и смерти,
– Нечитанным стихам! –*

Марта Тарнавська у своєму перекладі пише:
*Що вкралися, мов чортики уперті,
В святинище, де сон і фіміам,
Рядкам про справи молодості й смерті
– Нечитаним рядкам! –*

Дієслова «вкралися» і прикметника «уперті» немає в оригіналі. Крім того, це змінює напрям думки М. Цветаєвої, котра пише, що бісенята увірвалися, а не тихо зайшли. Прикметник «уперті» надає героям вірша якості, яких автор оригіналу не надавала. «Справи» молодості й смерті також є доданим словом. У наступній строфі:

*Разбросанным в пыли по магазинам
(Где их никто не брал и не берет!),
Моим стихам, как драгоценным винам,
Настанет свой черед.*

Варіант Марти Тарнавської:

*Що здані на поталу магазинам
(Де їх ніхто не рушить хоч би й раз!),
Моїм цим вішам, мов коштовним винам,
Настане власний час.*

Іменник «потапа» узагальнює сенс усього рядка, перекладач не передає відчуття непотрібності, забутості у зображенні магазинних полиць, зазначених в оригіналі. Дієслово «брати», замінене дієсловом «рушити», створює враження надмірної важкості книг.

Навіть найкращим перекладачам іноді складно передати зміст твору дослівно. Це пов'язано як із авторським стилем, так і з особливою мовою, що ми бачимо у перекладах віршів Марини Цветаєвої. Працюючи з текстом, ми інтерпретуємо та створюємо продукт, який відповідає часу, нашим компетенціям читання двох мов: з якої мови якою перекладають, адже навіть споріднені мови мають різну будову, лексику, фразеологію, синтаксис і т. д. Тому не завжди вдається зробити, наприклад, дослівний переклад із російської українською. Спроба перекладу студентки:

*Моїм вішам, написаним так рано,
Коли й не знала я, що я – поет,
Які зірвались бризками з фонтана
Та іскрами з ракет,
Які ввірвались, наче бісенята,
В святинище, де сон і фіміам,
Моїм, і смерті, й юності присвятам –
Нечитаним вішам! –
Розкиданим в пилу по магазинах
(Де їх ніхто не брав і не бере!),
Моїм вішам, як витриманим винам,
Свій час прийде.*

Також українською вірші М. Цветаєвої перекладав видатний поет В. Стус.

М. Цветасва:

*Неподражаемо лжет жизнь:
Сверх ожидания, сверх лжи...
Но по дрожанию всех жил
Можешь узнать: жизнь!
Словно во ржи лежишь: звон, синь...
(Что ж, что во лжи лежишь!) – жар, вал...
Бормот – сквозь жимолость – ста жал...
Радуйся же! – Звал!
И не кори меня, друг, столь
Заворожимы у нас, тел,
Души – что вот уже: лбом в сон,
Ибо – зачем пел?
В белую книгу твоих тишин,*

*В дикую глину твоих «да»
Тихо склоняю облом лба:
Ибо ладонь – жизнь [5, с. 202].*

В. Стус

*Ну й химерує лжа життєва!
Правду мурує? З брехонь? – Ова!
Жили вузлами в'яжи – це й є
Справжнє життя твоє.
Ніби в житті лежиш: дзвін, плин.
Все, небожителю, геть все – лжа!
Вже і за жимолоттю – сто жал...
– Тим і радій! – Жаль.
Не жури мене, друже, і не кори,
Нам зачаровано душ став.
Отже. Чоло в сон занури,
Бо ж – нащо співав?
До білої книги твого німоття,
До глини воль твоїх спроквола
Покірно схиляю улам чола,
Бо ж долоня – життя [3, с. 43].*

Особливість звукової організації цього вірша добре схарактеризувала О.Г. Ревзина. Дослідниця зазначила, що «у вірші повторюються звуки, які складають звуковий фон слова «життя». У цей звуковий повтор входять слова, що дають оцінку життя, називають фізичний стан людини як розпізнавальної ознаки життя. Ми ще також бачимо додаткові звукові подібності між окремими словами: лжи – жил (повна тотожність), неподаємо – по дрозжанію – ожданія. І ми розуміємо, що виділене на строфічному рівні слово «життя» не лише погоджене зі змістом сказаного, але й надає йому багатогранного значення: «дрожание» життя розкрито у кожному слові, аналогічно тому, як у світі «жизнь» – і в надії, і в омані» [2, с. 420].

Отже, наведений приклад показує, що кафедра готує фахівців, котрі вміють перекладати, передавати атмосферу, стиль, манеру написання автора, багатство його мови й естетики. Як свідчить зарубіжний і вітчизняний досвід, застосування нових технологій і методик викладання матеріалу під час навчання студентів дозволяє підготувати компетентного перекладача.

ЛІТЕРАТУРА

1. Krings H. Translation problems and translation strategies of advanced German learners and French. Tubingen : Narr, 1986. 400 p.
2. Ревзина О.Г. Загадки поетического текста. *Коммуникативно-смысловые параметры грамматики и текста.* Москва : Эдиториал УРСС, 2002. С. 418–433.
3. Стус В. Золотокося красуня: Вірші. Київ : Слово і час, 1992. 47 с.
4. Стус В. Листи до рідних. *Василь Стус. Твори : в 4 т. (5 і 6 додатк.).* Львів : Просвіта, 1997. Т. 6 (додатковий). Кн. I. 494 с.
5. Цветаева М.И. Стихотворения. Поэмы. Проза. Владивосток : Изд-во Дальневост. ун-та, 1990. 848 с.

А.Н. Найда. Формирование профессиональной компетентности студента-переводчика. – Стаття.

Аннотация. В статье рассматривается концепция интегрального подхода к изучению особенностей и роли художественного перевода как акта межкультурной коммуникации.

Ключевые слова: перевод, профессиональная компетентность, интерактивное обучение.

A. Naida. The professional competens formation of future student translator. – Article.

Summary. The article highlights the conception of integral approach to investigate the main features and roles of literary translation and an act of cross-cultural communication.

Key words: conception, literary translation, studies.